

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilno Udruženja Jugoslov. Učiteljstva — Poverjenišvo Ljubljana.

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Za neorganizirane 30.— Din, za naročnike v inozemstvu 40.— Din letno. Posamezna številka po 1.— Din.

Za reklamne notice, pojednala, poslana, razpise služb je plačati po 75 para za vsako petlet-vrsto. Priloge stanejo poleg poštnine še 25 Din.

Telefon uredništva št. 312.

Članstvo ljubljanskega Poverjenišva UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Za oznanila je plačati od enostolpne petlet-vrste, če se tiska enkrat 75 para za nadaljnja uvrčenja primeren popust. Oznanila sprejema upravništvo lista.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6./I.

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklamacije so proste poštnine.

Ideja ali denar.

Ob prilike druge obletnice našega osvobodjenja in ujedinjenja smo prejeli odlok viš. šol. sveta z dne 24. nov. 1920, št. 14.370, s katerim so se opozorila vsa vodstva osnovnih in meščanskih šol, da se naj razloži mladini na primeren način, kako težka usoda je zadela velik del njenih bratov in sester, ki ječijo radi političnih razmer pod tujim nasiljem, kjer jim tujec onemogoča vzgajati se v materinem jeziku in jih obsoja v potujčenje in narodno smrt.

Kratko, učiteljstvo razloži mladini ideje Jugoslovanske Matice. Zbirke denarnih sredstev med šolsko mladino v dosegu velikih namenov, ki jih je postavila Jugosl. Matica v pomoč in odrešenje zaslužnih bratov viš. šol. svet ni dovolil. Pač pa se je naročalo, da poveri učiteljstvo izven šole nabiranju denarnih sredstev vso skrb in pozornost. O uspehu je bilo poročati na okr. šolski svet.

Živimo v malem mestu, kjer se nabirajo denarni prispevki za take ali take namene neprenehoma, tudi je preobloženo učiteljstvo s šolskim in izvenšolskim delom. Ker pa je bilo poročati o uspehu nabiranja, se je bilo učiteljstvo »črne pike«, je zložilo vsoto za Jugosl. Matico skupaj, vodstvo pa je poročalo o uspehu nabiranja.

Čez pol leta je poslal okr. šol. svet, vodstvom šol dopis, v katerem se pritožuje, da so nabrale šole le nekaj čez 3000 kron, češ, da si ne more misliti, da bi bil to ves več kot polletni efekt opozoritve, naj se med narodom in šolsko mladino širijo ideje in cilji Jugosl. Mat., naj se zbirajo zanjo prispevki itd.

Ker je treba, da ima okr. šol. svet evidenco nad tozadavnim delovanjem učiteljstva in šole, naj se pošiljajo v gorenji zadevi poročila o tem delovanju, zlasti o prispevkih in sicer:

1. stalno ob koncu vsakega šolskega polletja;

2. ob vsaki priliki, kadar se obrne Jugoslov. Matica ali direktno ali potom šolske ali kake druge oblasti na naslove za kake prispevke ali drugačno delovanje.

V vsakem slučaju je poročati tudi negativno.

V zadnjem stavku tiči ost! O »negativnih uspehih« nikdo rad ne poroča, zato se je po šolah pridno nabiralo, zlasti proti koncu šolskih polletij, ko je bilo treba poročati. Sicer nam je gotovo vsem Jugoslov. Matica ljubljeno dete; radi pobiramo zanj, a če je treba o tem uradno poročati, potem nam delo ne gre več tako spretno in z veseljem izpod rok. Naša šola v predpolletju ni izvršila danelog, tudi ni poročala (poročila ni nikdo reklamiral) — zbirala je med mladino samo rabljene znamke in štanjol. Kljub temu smo imeli tekom enega leta pet nabiranj na šoli. Najprej smo nabirali za domačo ubogo deco, proti koncu šolske leta za Jugoslovansko Matico, potem za rusko ubogo deco, nato za hčerko skladatelja »Lepe naše domovine« in sedaj za »Pirhe«.

Šola ni institucija za nabiranje denarnih sredstev, najmanj sedaj, ko je hrana nezno draga, ravnatoko obleka in knjige.

Naše oblasti naj ne vprašujejo za nabranimi prispevki, ampak naj vprašujejo po narodni in državni vzgoji po naših šolah, o kateri pa seveda učiteljstvo ne bo poročalo samo; oblasti se naj prepričajo o tem na drug način, naj sodi javnost.

Zgodilo se je, da je preprečila oblast udeležitev mladine pri narodni manifestaciji. Do danes še nimamo odloka, s katerim bi nam naročal viš. šol. svet, da se mora udeleževati mladina narodnih manifestacij in to spada k narodni vzgoji.

Ideje Jugoslov. Matice torej v srca naših oblasti, potem učiteljev in učencev!

Vzbujanje vere v tvorno moč jugoslovanskega duha, vzbujanje ljubezni do domovine in do naše krivično ugrabljene zemlje, vzbujanje čuta za pravico in ljubezni do boja za pravico, to je naše delo, to je velika misel Jugoslovanske Matice, ki jo naj vcepi šola dovezetni otroški duši. Ne imperijalizem in maščevalnost, etika in humaniteta naj nas vodita.

Tudi naša učna knjiga naj bi služila smotru Jugoslov. Matice! O našem iz-

gubljenem ozemlju se naj razpravlja vsaj s tako ljubeznijo in vestnostjo kot o ostali Jugoslaviji, da zbudimo čut skupnosti z onim delom naroda, ki ječi onstran krivičnih mej. Naša zemlja mora ostati celotna, neoskrunjena, povečati se mora celo z Beneško Slovenijo in mora obsegati vse dele, kjerkoli prebiva slovenski rod in najsilježe ti deli v državnih mejah ali izven nje. Meje slovenske zemlje tvorijo živa slovenska jezikovna meja.

Naš narod je troedin, ki ga je razdvojil neprijatelj, ki ga pa je združila majka Jugoslavija. V venec naših šolskih pesmi naj se spletajo vse one, ki opevajo naše neodrešene kraje.

S knjigo in z živo besedo stoj učitelj-Matičar med mladino in ji kaži zvezdo, ki mora zasijati tudi našim bratom tam preko.

Učitelj sin, hčerka Jugoslovanske Matice vzgoji narod zdrav in močan, bogat in razumen, vzgoji rod, ki se bo zavedal svojih duševnih in telesnih sil, ki se bo zavedal svoje inteligence, razsodnosti in svojih dolžnosti.

Tako si predstavljam učitelja - Matičarja, tako si mislim oživotvorjene ideje Jugoslovanske Matice v šoli in to mislim, naj tirja oblast od narodnega učiteljstva.

Zbirke v šoli naj bodo prostovoljno, res sveto vzgojno sredstvo za res plemenite vzgojne namene, namenjene samo skupnim, višjim smotrom vsega naroda, da potom sistematične vzgoje preide z zbirkami tudi ideja v maso naroda in da postane v prvi vrsti ideja njega kri in meso. Potem bo narod tudi denar rad žrtvoval za velike smotre!

Ernst Haeckel o reformi pouka.

(K debati o reformi srednjih šol.)

V svoji knjigi »die Lebenswunder« je napisal Ernst Haeckel leta 1906 v Jeni to-le o reformi pouka: »Vse kulturne države so prepričane, da je treba pouk vseh naših šol docela reformirati. To pa ne velja samo za nižje ampak tudi za višje šole, ne samo za ljudske šole in gimnazije, ampak tudi za akademije in vseučilišča.«

Šolstvo izključno pod naučno upravo, je pa naloga uprave za socialno zaščito, oziroma za socialno politiko, da organizira pri vseh teh šolah tudi moderno opremljene zavode, ki bodo omogočali, da se bo lahko posluževala tega šolanja tudi deca izven onih krajev, kjer se slučajno nahajajo te šole.

Toda dr. Goršičevo delo nam odpira širše polje skrbstvene vzgoje, tudi izven šole in zavodov, podaja nam obširna polja in smernice naše socialne zaščite in socialne zaščitne politike; iz vsega dela odseva veliko načelo: da posebno povojne mentalitete in psihoze mas ne bodo izboljšale kazni in strahovanja, ampak je potreba preskrbeti v prvi vrsti vzgoje vsem onim, ki je iz kateregakoli vzroka ne morejo v pravi smeri dobiti od svojih roditeljev, če hočemo ozdraviti današnje bolne družab. razmere. Ves zaščitni sistem gre v eno veliko smer: notranje evolucije sedanje družbe, v kateri bo ona sama bolj zavarovana, proti etičnim in moralnim izrodkom, nego v kaznih in strahovanju.

Zato nam pa dr. Goršičeva knjiga odpira vse registre javne vzgoje, nas opozarja na vsa polja dosedaj pomanjkljive vzgoje in govori tudi o zaščitni

Principijelni boj med dvema nasprotnima strujama se razvija dandanes vedno v večjem obsegu. Na eni strani se trudi večina državnih vlad v svoji konservativni starokopitnosti sholastične tradicije srednjega veka kolikor mogoče ohraniti ter se opira na dogmatične nauke bogoslovja in pravoznanstva; na drugi strani pa se trudijo zastopniki jasnega razuma, da bi se teh okov oprostili in empirično kritične metode novodobnega prirodoznanstva in medicine uvedli v takozvane duševne znanosti.

Nasprotje obeh strank se še pojstruje vsled razlike njunih socijoloških tendenc.

Liberalni humanisti zahtevajo svobodo in izobrazbo vseh ljudi kot cilj napredka, ker so prepričani, da zajamči le neovirano razvijte prirojene nadarjenosti najsigurneje vsakemu človeku srečno življenje. Konservativne vlade pa se za to ne brigajo, ker smatrajo, z ozirom na različnost njihovega delovanja, državljanu le za vjake in orodje v velikem organizmu države. »Zgornjih deset tisoč« misli pri tem seveda najprej na svojo prednostno dobrobit in se trudijo višjo izobrazbo predvsem sebi pridobiti in ohraniti.

Po zdravem razumu pa ne sme biti država sebi cilj, ampak sredstvo za blagor vseh državljanov. Vsakemu državljanu se mora dati prilika, da si pridobi višjo izobrazbo in porabi svojo nadarjenost.

Zato bo treba dati pri pouku pregled čez vse razmere človeškega življenja. Vsak si mora pridobiti osnovne nauke prirodoslovja, ne samo fizike in kemije, ampak tudi biologije in antropologije. Nasprotno pa se mora filološki pouk in prevlada klasične izobrazbe nad moderno skrčiti.

Vsak dijak vsake fakultete naj bi v prvih semestrih se pečal s filozofijo in prirodoznanstvom; in še le po tej pripravi se posvetil specijelnemu strokovnemu študiju.

Fr. Br.

Vsak Jugoslovčan mora biti član „Jugoslovanske Matice!“

vzgoji normalne dece v predšolski in šolski dobi; gre pa še dalje, do korena, in pričinja pri zaščiti mater in dojenčev, kot prvi kali človeškega vzgojnega dela. Seznanja nas z modernimi zaščitnimi institucijami, zaščitnimi naredbami, statistiko sirotne in nezakonske dece in zaščitne organizacije pri nas.

Rdečo nit vse smeri nam pa podaje en sam stavek, ki ga dr. Goršič navaja v svoji knjigi, in ki se glasi: »naša mladina ne rabi več nobenih kazni, nji je treba zgolj še vzgoje, s tem geslom pa zahtevke, da se mora kaznovanje mladostnikov do dovršenega 18. leta sploh odpraviti in nadomestiti z vzgojevalno zakonodajo, kakršno imajo že na Norveškem.

Prišli smo do javne vzgojne vrzeli današnje družbe, ki ji lahko pripisujemo toliko posledic in zla, a zdi se nam, da smo segli še premalo daleč. Sistematično vzgojno delo nima segati samo do konca šoloobveznosti, ampak se ima raztezati do 18. leta; ker pa je javna morala odvisna od splošne in od etične izobrazbe človeka, zato menimo, da bi se pri splošno in etično manjrazvitih masah morala raztezati ta sistematična vzgoja v tej ali oni obliki še naprej, da ne omahne neiz-

LISTEK.

Socialna zaščita dece in mladine.

Najprej mora pasti nazor, da je obstoj človeške družbe boljše zavarovan v letnišnicah, v prisilnih delavnicah in vojašnicah nego v šoli in kulturi; potem šele napočti človeštvu vstajenja dan.

Dr. Drag. Lončar: »O šol. reformi«.

Po prevratu, l. 1919 nam je dala Slovenska Šolska Matica pod naslovom: »Skrbstvena vgoja« lepo delce, ki ga je uredil pokojni ravnatelj H. Schreiner. Delo nam daje smernice o socialno-skrbstveni vzgoji in pouku. Govori o šolah gluhoneme, slepe, manjnadarjene in moralno pokvarjene dece, s posebnim oziranjem na vzgojno stran tega šolstva za praktično življenje in o zavodih za to deco. Deloma se dotiče tudi zavodov in oskrbe odraslih s temi defekti.

Gotovo bo to delo tvorilo podlago za naše bodoče delovanje na tem polju.

Vendar se omejuje to delo zgolj na navedeni krog dece in odraslih, ki so zaradi svojih telesnih, duševnih oziroma

moralnih defektov potrebni socialne zaščite in tudi ni bil namen ankete, ki je bila sklicana v to svrhu in katera je bila povod izdanju omenjenega dela, da bi se pečala s štirimi vprašanji zaščitne vzgoje in organizacije.

To nam pa podaja dr. Fr. Goršič v svojem delu »Socialna zaščita dece in mladine«, ki je izšlo pred kratkim v »Zbirki političnih, gospodarskih in socialnih spisov«, kot IX. zvezek.

Dasi vsebuje splošna zaščita dece tudi vsa poglavja gori omenjenih vprašanj skrbstvene vzgoje, oziroma šolstva, in se jih Goršič dotakne tudi v dveh svojih poglavjih, kjer govori o zavodih državne zaščite vobče in zlasti za pohabljenno deco in o zaščiti moralno zanemarjene dece, je Goršičevo delo le izpopolnitev gori omenjenega spisa »Skrbstvene vzgoje«; oziroma lahko smatramo »Skrbstveno vzgojo« za izpopolnitev Goršičevega dela v teh dveh poglavjih. Da so pa izločena ta vprašanja skrbstvene vzgoje in izobrazbe za pohabljenno mladino potom šole v posebno poglavje in da se jih tudi Goršič le delno dotiče, kolikor se pač tičejo zavodov, se nam pa zdi popolnoma pravilno, ker moramo vstrajati na svojem stališču: da spada

Iz Jugoslavije.

— **Škandal.** Med razpisanimi službami za Prekmurje čitam: »Nadučitelj, ki bi opravljal tudi kantorsko službo ima v šoli prosto stanovanje«. Človeku se zdi, da so ga zopet postavili nazaj v ono dobo, ko je bil učitelj mežnar, organist in farovski hlapec. Učiteljstvo mu je bil le nekak »priboljšek«. Kaj misli s tem podpisano okrajno glavarstvo, mi ni znano. Vprašam samo ali je šola res šola ali pa je mežnarija. Kako bode, ako dobi dotično nadučiteljsko mesto učitelj neorganist, si lahko vsakdo sam misli. V šoli bode gospodaril mežnar, nadučitelj bode pa iskal po celi vasi stanovanje.

— **V poročilu o srednjih šolah čitamo,** da je najslabši zavod realna gimnazija v M. Soboti. Med vzroki je navedena tudi slaba predizobrazba. Mi se temu ne čudimo, ako pomislimo, da so se na ta zavod sprejemali učenci, ki niti v ljudski šoli niso bili sposobni za višji razred, tam se jih je pa sprejemalo še brez izpita.

— **Učitelji — občinski tajniki.** Neko nevošljivo kaplanče je v mariborski »Straži« napisalo notico, za katero je edin naš odgovor — ironičen posmeh. Notico priobčujemo zato dobesedno, da se bodo smejali še drugi. Glas se: **Učitelji — občinski tajniki.** Liberalni učitelji čutijo in vedo, da jih ljudstvo ne mara; zato se kot sitne španske muhe vrtajo povsod, kjer jih ni treba, samo da bi tako prišli do kake časti in veljave, do vodilnega mesta in — zaslužka. Tako jih mnogo opravlja tudi službo občinskega tajnika. Brezvestno je to, da si iščejo še postranskega zaslužka in odjedajo kruh zaslužnim, ubogim invalidom, ko vendar ni nobena skrivnost, da so učitelji primeroma še najboljše plačani stan v državi. »Učiteljski Tovariš« je že večkrat klical z debelimi črkami: Noben učitelj ne sme prevzeti in opravljati kake cerkvene službe! Mi še dodamo: Proč z učitelji iz občinskega tajništva! Imena vseh učiteljev — občinskih tajnikov bi se naj javno razglasila po časopisih, da bi invalidi osebno spoznali svoje velike prijatelje. Višjim šolskim oblastem pa svetujemo, da naj ne pritiskajo v kvalifikacijski listi preveč na rubriko »delovanje izven šole«; poudarja in nadzoruje naj se rajši delovanje v šoli, da ne bo kmalu zopet kje zasmrdelo, kot je pred kratkim v meščanski šoli v Krškem, kjer »delujejo« same prvovrstne moči liberalnega kova in kroja. Kako temeljito podkovani pridejo učenci v srednje šole, to so povedali javno v časopisih njih lastni kolegi, srednješolski profesorji. Marsikateri absolviran ljudskošolec ne zna niti gola stavka analizirati! In v srednje šole gre še — najboljši material. Kako »učeni« šele morajo biti oni, ki doma ostanejo! Stroški za šole so tako veliki — uspehi pa tako mali! Seveda vse to v sled idealnega, smotrenega, požrtvovalnega »delovanja« liberalnega učiteljstva — izven šole.

— **Guštanj.** Tovariš Janko Gačnik je bil odlikovan z zlato kolajno. Bojeval se je za osvoboditev Korotana, bil težko ranjen in prišel tudi v ujetništvo, kjer je mnogo pretrpel od podivjanih Nemcev. Čestitamo!

— **Smrtna kosa.** Dne 12. aprila je umrla v Pustem Javorju pri št. Vidu mati tovariša Josipa Jaklič-a, učitelja v Kočevju. Tovarišu in preostalim sožalje, blagi pokojnici pa mir in pokoj.

kristaliziran značaj in ne pade v jetnišnico, kaznilnico ali prisilno delavnico ali pa celo, da se ne pokaže potreba, celo z oboroženo silo iztrebljati družbi kvarnih elementov in mas.

Zaščitnim delavcem je torej treba v prvi vrsti globoke zavesti, da delajo za visoke smotre prave vzgoje naših mas, za preokret naše družbe; da je ta družba danes bolna, bolna že pri mladini in da je vzrok tej boleznii ozračje, v katerem se vzgojuje, tega nam ne bo tajil nihče. — zato je treba širokega dela, zaščitnega dela in vzgoje tam, kjer je nedostaja, da ne zagazijo i ti bodoči člani družbe v okuženo ozračje; vlijmo v srca mladine etičnih in socialnih načel, ki jih nedostaja današnji družbi, da nam vzklije iz tega semena novo življenje in da prihranimo kriminalu opravke — rabeljskega posla.

Ivan Dimnik.

ANDREJ RAPE:

Mladini VII. Zvezek.

Mladinska literatura ne bo samo v mladinskih listih, temveč tudi v svojih edicijah pomnik posameznih dob, ki ne morejo neinteresirane mimo različnih

— **Otroci dvorazredne osnovne šole v Naklem** so nabrali za pirhe »Jugoslovanski Matici 222 K 60 v.

— **Učenci dvorazrednice v Kobilju,** Prekmurje, so nabrali ter poslali Jugoslovanski Matici 300 znamk. 25. marec je bil v Prekmurju dan za rusko deco. Na ta dan je šol. mladež pod vodstvom učiteljstva nabrala 764 K.

— **Zavedna šolska mladina** osnovne šole v Igvasi ob italijanski meji je nabrala za »pirhe« Jugoslov. Matici 130 Din. Srčna hvala!

— **Štirirazredna osnovna šola v št. Petru pri Novem mestu** je nabrala 96,25 Dinarjev za pirhe »Jugoslovanski Matici«.

Vestnik učit. ženskih ročnih del.

»ŽENSKA ROČNA DELA IN UČITELJICE«.

(Piše: R. S.)

(Dalje.)

Naloga osnovne šole bi tedaj bila, postaviti temelj znanosti za izvrševanje ročnega dela, pri tem razvijati duh in spretnost obrednem. Na tem temelju se v dobi od 14. do 20. leta, ko se pripravlja deklica za poseben poklic, razvije znanost, zadobi praksa za ročno delo, katero spada v dekletov bodoči delokrog.

V naši državi pride najbolj v poštev kmetijski stan. Vendar ne kaže delati različne med mestnimi in šolami na deželi, ker vsaka deklica postane gospodinja, naj si bo skrbela za vsakdanje potrebe mnogih ljudi ali pa samo zase. Mestna deca ima priložnost izvežbati se tudi na meščanskih, gospodinskih, obrtniških in umetniških šolah. Te šole imajo drug smoter in drug učni načrt.

Vse ročno delo, ki ga opravljajo dekleta, (kvačkanje, pletenje, šivanje, vezenje, krpanje, prirojevavanje, pranje, glajenje itd.) se vrši na podlagi preje.

Moderna šola izključ mehanično delo, kakor je bilo uvedeno n. pr. v Kindermannovih industrijskih šolah. Te šole so bile ustanovljene z namenom vaditi deco k delu, jo potom delavnosti obvarovati moralne propasti, ki izvira večinoma iz brezposelnosti in privajene lenobe.

Misliti moramo, da takrat še ni bilo šolskega zakona in deca ni bila zaposlena dan na dan v šoli z učenjem. Namen Kindermannovih šol pa je bil tudi, zboljšati potom ročnega dela gmotno stanje posameznih družin, lečiti rane, ki so jih zadajale vojske družinskemu življenju. V teh šolah se je učilo poleg pletenja in kleknanja tudi preji. Preja je mehanično delo. Po vsaki vojski se vjša zanimanje za to delo v deželah kjer uspeva pridobivanje vlaken za prejo. Po Napoleonovih vojskah je v naši domovini zelo cvetela preja. Moja babica je morala sukanec sama delati in ga tudi barvati, ker se ga ni moglo kupiti. V mnogih krajih naše domovine se gospodinje še bavijo s prejo, bodisi na vreteno ali na kolovrat.

Doba med Napoleonovimi in svetovno vojno je polagoma odpravila v mnogih krajih prejo. Pokupili so industriji lan, konoplje, volno ter nudili potom tovarno blago, ki je stalo manj nego domače tkanine. Čim bližje industrijskih krajev, tembolj in temhitreje so opustili kmetije izdelovanje domačih tkanin. Tkalci so postali redkost. Preja je postala nepotrebna, nemoderna. Kolovrati so romali

epoch. Na zumaj, besedno — vsebinsko, vse do tam, kjer začne najvažnejše v mlad. literaturi, t. j. prava duhovna stran, do tam je treba samo izkazaliti posamezne krilatice, pa nam že registrirajo tendenco dotičnih dob; na znotraj, srčno — vsebinsko, pa se vrstijo vse dobe analogno brez velikih diferenc; zakaj vse čtivo je bilo »vzgojno, s tistim velikim kazalcem učiteljevim« na naslovni strani.

Najnovejša doba bo zabeležila v povestnici mlad. slovstva posebno točko, ki je vsled napetosti zunanjih dogodiljev, stopila manometrično mnogo više, kot smo pričakovali; velika praznота v tej preostali razliki pa je epigonsko jecljanje Šmidovcev, ki v deminutivih iščejo vso filozofijo otroškega srca in duše.

Ta nova točka je mejnik dveh križič, od katerih je umetniško — ustvarjalno poglavitejše; to se ne ozira na kako tendenco »narocenega pisanja za mladino«, temveč ustvarja nezavestno iz tajne moralke v sferično nerazrešenost, ki je tudi še odraslim otroškopravljiva in naivna. Vse drugo je velika utež, ki duši in mori.

Pri nas prevladujeta na tej točki dve smeri, nastali vsled političnih in socialnih razmer: nacionalizacija in socializacija

»na dile«, kjer so služili našim očetom za igračo. Zdaj prihajajo šepavi spet »z dil«. Če je v vasi kak umetnik iz dobrih, starih časov, ki še zna zravnati kolovratu zlomljene kosti, je zaposlen kakor sloveč kirurg. Potem se poišče stara ženica, ki zna pripraviti lan in volno ter ju presti. Pridno se učj staro in mlado v srcu le eno hrepenenje: kako pridem hitro do platna, katerega si res kupiti ne morem. V razgovoru pri tem uku pa zavidajo bližnje Hrvatice, Belokranjce, Istrane, Čiće, katerim ni treba kupiti ne srcaice ne obleke, ker imajo navado, odevati se v lepo domačo nošo. Kmet trdi nadalje, da je prisiljen povišati ceno živilom, katera prodaja edinole zato, ker je postala tkanina tako draga in slaba — saj taka pajčevina prenese jedva eno pranje. Iz domačega platna pa imajo tudi gospodje in gospe v mestu obleke, pa kako okusne in moderne.

Kaj pa šola? Ali bo mogoče doseči v doglednem času, da bo deklice imele potrebno nit, potrebno blago za ročna dela? Lan, volno, svilo — ki nam jo daje naša zemlja, pokupijo tujci. Iz inozemstva pa pridejo tako dragocene niti nazaj, da si jih človek ne more kupiti. Njih dragocenost nas ne preseneti, če pomislimo, kako drago je potovanje n. pr. v Pariz, Lijon in nazaj. Snivajmo o državni tovarni za izdelovanje materiala za ročno delo na osn. šolah! V kolikih desetletjih bi se ta ideal uredil? In kako? Ali naj do takrat iščemo podlage našemu uku »po dilah« med raztrganimi capami? Res je krpanje jako potreben uk, ali sistematično se mora vršiti, ako hoče ineti uspeh. Pri jezikovnem pouku se tudi vadi mo dolgo abecede predno znamo samostojno spisati pismo. Nevšečne razmere, neuspehi vsled pomanjkanja materiala in vsled dragine delajo nam učiteljem grenke ure, in nas silijo premišljevat, kako bi bilo odpomoci.

(Dalje sledi.)

Naše narodno prosvetno delo.

Šolske ljudske knjižnice.

ŠOLSKE KNJIZICE.*

Vsaka dobra knjižnica v naših šolah mora biti razdeljena v tri dele:

1. šolsko knjižnico,
2. javno ljudsko knjižnico in
3. učiteljsko knjižnico.

V šolsko knjižnico, ki je namenjena šoloobiskujoči deci, spada vsa dela z lažo vsebino, pisana v lahkem pripovedovalnem, mladinskem slogu. Različne zgodbe, basni, pripovedke iz realnega in mističnega življenja, ki s svojo lahko razumljivostjo in bujno fantazijo privlačijo mladino k čitanju, jo poučujejo in vzgajajo moralno na pravo pot in jo odklanjajo od slabih razpotij.

V ljudsko knjižnico, ki jo bi morala imeti vsaka šola, se porazdele knjige višje vsebine, bodisi znanstvene ali beletristične, zabavne. To so knjige onih pisateljev in književnikov, ki na popularen način obravnavajo življenska vprašanja in razne znanstvene probleme itd. To so v prvi vrsti knjige naših književnih korporacij in različna druga dela za narod. Razumljivo je, da je ljudska knjižnica lahko razdeljena na več oddelkov, n. pr.:

* Vladimir Pevalok »Jedinstvo« številka 1. in 2. Zagreb.

otročkih src. Obe smeri sta eminentnega pomena; nastane torej vprašanje: kam naj se Slovenci odločimo? Sodim, da nam je pokazal pravo sorazmernico naš Ivan Cankar. Ni pisal za mladino, pa je napisal mnogo, mnogo zanjo: mesto očitne moralne je napisal »Grešnika Lenarta«, mesto »Mladini«, je napisal »Moje življenje«, mesto »Mladinske knjižnice« je poslal Jureta, Jokca itd. »za križem«. Ta sorazmernica je apercepcija vsega tistega, kar mora objeti slovensko otroško srce; mladini je treba slovenskega srčnega socializma. Težko delo je to! Kdor je pedagog, pa ni pisatelj, ne pričakuj slave in uspeha! Trenutek bo zapisal njegovo ime, čas ga bo izbrisal, mladina ga bo izpljunila. Pedagogija je toliko časa umetnost, dokler ni eksperiment!

V dobi, ko izhaja edicija slov. pesnikov in pisateljev, v dobi, ko se opajajo mlajši ob staroslovenski bajki, v dobi, ko jim »Novi Rod« kaže v še silnejšo in močnejšo bodočnost, ni primerno, da izdajajo založniki »grajzlerije«. Ne glede na slike, tudi čtivo samo je zneseno od vseh vetrov, zato celoten vtis knjige ne prija. Saj se »Moje lastovke«, ki so najboljše sestavek v knjižici, priljubijo človeku, toda že »Ruža in Nuša« ta užitek

zabavni oddelek, pripovedni, zemljepisni, prirodopisni, gospodarski itd.

V učiteljsko knjižnico spadajo strogo strokovna, učna in literarna dela; to so knjige, ki obravnavajo pedagoška in znanstvena vprašanja. Mnogo takih del so izdala naša pedagoška kulturna društva in jih imajo še v zalogi, da se nabavijo najvažnejša.

V tako razdeljeni šolski knjižnici lahko najde vsak tovariš in enako tovarišica prikladno kulturno delo. Kjer je tako urejena knjižnica, tu se vidi, da deluje vzorno učiteljstvo, ki je marljivo, prožeto ljubezni do svojega zvanja, ki teži za srečo in napredkom svojega naroda.

Na delo, naprej, tovariši in tovarišice! Prosveta naroda naj nam bo prapor našega kulturnega dela potom šole, okrog katerega se hočemo družiti in mu dati prednost pred drugim našim delom.

Ljudska predavanja.

—po **Pretekli mesec** je priredila deška šola v Hrastniku roditeljski sestanek, na katerem je govoril tov. Leban »O ped. šolski vzgoji otrok«. Udeležba je bila obilna, uspeh dober.

Šolski odri in pevski zbori.

—po **Rogaška Slatina.** Vsakemu zavodnemu Slovencu, ki je tekom zadnjih deset let zasledoval razvoj šole v Rog. Slatini, si je krčilo srce, ko je moral uvideti, da je baš tukaj žel »Schulverein« obilo sadu. Saj je za par posili Nemcev sezidal krasno palačo — šolo, kjer je deci iz Slatine in okolice ucepljal sovražstvo do materinščine ter v to svrhu prirejal otroške predstave, Deutschland, Deutschland über alles« ter otroke za njih vzorno vztrajanje bogato obdarjeval. Kdo bi bil sanjal, da bo čez kratko časa visela raz templa njih omike — jugoslovanska trobojnica in do bo v kratkem času njih delo poteptano v prah. Dan 25. marec nam je pokazal, kako umetno je bilo delo »Schulvereina«. Naše marljivo učiteljstvo, pod vodstvom agilnega g. Glinška, je namreč priredilo otroško predstavo z bogatim sporedom. V enodejankah »Čista vest« in »Jagode« je deca nastopila z odločnostjo in samostojnostjo, čeprav prvič na odru. V igri »Čista vest« jo je Tona izborna pogodila. V »Jagodah« se je Jakob tako uživel v svojo vlogo, da je vsakomur zarosilo oko. Mater bi nobena igralka ne mogla bolje pogoditi, kakor je to napravila neka učenka 5. razreda. Deklamacije: »Slovenska zemlja«, »Anka Ciganka«, »Ciciban in čebela«, »Jaz bodem kmet« itd. so bile tako dobro naštudirane, da so učiteljice gospa in gd. Glinškova ter gdč. M. Sekirnikova lahko ponosne na uspeh. Težko pesem »Slovenec, Srb, Hrvat« je triglasni otroški zbor pod vodstvom učitelja g. Predan sigurno in precizno izvajal. Nič slabše niso donele pesmi: »Slovenec sem«, »Izidor« in »Bog je stvaril zemljo«. Velika veranda hotela »Pošta« je bila nabito polna. Kljub temu, da je vseboval spored strogo narodne točke, smo med udeleženci videli ljudi, ki so se prvič udeležili slovenske prireditve. »Slovenska otroška prireditve« nas je naravnost presenetila, tako se je slišalo po predstavi iz njih ust. Bržčas so začeli uvidevati, da se bo vendar treba uživet v naši domovini in bo treba prepustiti upanje na povrnitev časov, ki so bili — preteklosti. Splošna želja ljudstva je, da se predstava ponovi ter se še večkrat vrzori kaj sličnega.

Tone Gaspari.

Pristopite k „Jugoslovanski Matici!“